

عامل‌های مؤثر بر نگرش دانش‌جویان کشاورزی دانشگاه محقق اردبیلی نسبت به اشتغال در مناطق روستایی

امید جمشیدی^۱، ابوالمحمد بندری^۲، اصغر باقری^۳، عباس نوروزی^۴ و سید محمد جواد سبحانی^۵

۱- دکتری توسعه کشاورزی، مرکز آموزش عالی امام خمینی (ره)، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، کرج، ایران.

۲- دانش‌جوی کارشناسی‌ارشد رشته مدیریت کشاورزی دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.

۳- دانش‌یار گروه آب و مدیریت کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.

۴- عضو هیات علمی مرکز آموزش عالی امام خمینی (ره)، سازمان تحقیقات آموزش و ترویج کشاورزی، کرج، ایران.

۵- دکتری ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران.

چکیده

به رغم اهمیت کار در روستاهای کشور به عنوان یکی از مهم‌ترین سیاست‌ها در برنامه‌های آموزش عالی کشاورزی، شمار شایان توجهی از دانش‌جویان کشاورزی پس از دانش آموختگی وارد بازار کار مناطق روستایی نمی‌شوند. از این رو، هدف این تحقیق واکاوی نگرش دانش‌جویان رشته‌های کشاورزی دانشگاه محقق اردبیلی و عامل‌های مؤثر نسبت به اشتغال در مناطق روستایی بود. تحقیق حاضر از لحاظ هدف، کاربردی، از لحاظ نحوه جمع‌آوری اطلاعات پیمایشی و از لحاظ تجزیه و تحلیل داده‌ها از نوع توصیفی هم‌بستگی بود. جامعه آماری تحقیق دانش‌جویان رشته‌های کشاورزی دانشگاه محقق اردبیلی در سال تحصیلی ۹۶-۱۳۹۵ بود (N=۱۱۹۲). حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۱۷۰ نفر تعیین شد و نمونه‌گیری نیز به روش تصادفی طبقه‌ای با انتساب متناسب انجام شد. ابزار پژوهش پرسش‌نامه‌ای بود که برای سنجش روایی ظاهری از نظر سنجی متخصصان، روایی تشخیصی از شاخص میانگین واریانس استخراج شده (AVE) با مقدار ۰/۵۰ تا ۰/۵۶ و برای تعیین پایایی از روش پایایی ترکیبی (CR) با مقدار ۰/۸۹ تا ۰/۹۱ برای مقیاس‌های مختلف تحقیق بهره گرفته شد. نتایج نشان دادند، نزدیک به ۵۵ درصد از دانش‌جویان نگرش مثبت و به‌نسبت مثبتی به اشتغال در مناطق روستایی داشتند. هم‌چنین برپایه آزمون t دانش‌جویان پسر نسبت به گروه دختران و دانش‌جویان ساکن روستا نسبت به هم‌تایان ساکن شهر از نگرش به اشتغال روستایی مثبت‌تری برخوردار بودند. بنابر نتایج تحلیل هم‌بستگی بین درآمد خانواده، مدت اقامت در روستا و علاقه به کشاورزی و نگرش رابطه معنی‌دار آماری وجود داشت. مدل‌سازی معادله‌های ساختاری نیز نشان داد که سه عامل ویژگی‌های فردی کارآفرینانه، عامل‌های اجتماعی و اقتصادی و سیاست‌های حمایتی دولت توانسته‌اند به صورت مستقیم ۸۶ درصد از تغییرات متغیر وابسته نگرش به اشتغال روستایی را تبیین کنند.

نمایه واژگان: نگرش به اشتغال روستایی، ویژگی‌های فردی کارآفرینانه، عامل‌های اجتماعی و اقتصادی، سیاست‌های حمایتی

نویسنده مسئول: امید جمشیدی

رایانامه: jamshidi.omid65@ut.ac.ir

دریافت: ۱۳۹۶/۱۰/۲۷ پذیرش: ۱۳۹۷/۰۲/۲۴

مقدمه

بررسی تازه‌ترین نتایج آمار نیروی کار نشان می‌دهد، شمار جمعیت فعال (شاغل و بیکار) در کشور در سال ۱۳۹۶ حدود ۲۶ میلیون و ۹۸۳ هزار نفر است که ۳ میلیون و ۱۵۶ هزار و ۸۲ نفر را بیکاران و ۲۳ میلیون و ۸۲۷ هزار نفر را شاغلان تشکیل می‌دهند. میزان بیکاری نیز در ۶ ماهه نخست ۱۳۹۶ معادل ۱۱/۷ درصد از جمعیت فعال کشور بوده است در حالی که میزان بیکاری جوانان ۱۵ تا ۲۹ ساله نشان می‌دهد که ۲۴/۴ درصد از جمعیت فعال این گروه سنی بیکار بوده‌اند. هم‌چنین در بخش خدمات ۴۹/۵ درصد و پس‌از آن بخش صنعت با ۳۱/۴ درصد و در بخش کشاورزی ۱۹/۱ درصد و معادل جمعیتی بالغ بر چهار میلیون و ۵۴۵ هزار و ۲۴۰ نفر فعال هستند (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۶).

در بررسی وضعیت بیکاری دانش آموختگان دانشگاهی نیز آمار حکایت از میزان بیکاری بالاتر این گروه دارد به طوری که میزان بیکاری جمعیت دانش آموخته یا در حال تحصیل دوره‌های عالی کشور در سال ۱۳۹۵ به ۲۰ درصد رسیده که نسبت به سال ۱۳۹۴ معادل ۱/۵ درصد رشد داشته است. در میان رشته‌های دانشگاهی نیز، کشاورزی جزء رشته‌های با آمار بیکاری بالا به شمار می‌آید، به طوری که نزدیک به ۲۴/۸ درصد از میزان بیکاری دانش آموختگان دانشگاهی متعلق به رشته کشاورزی می‌باشد (کاظم‌پور، ۱۳۹۳). به نظر می‌رسد که بهترین راه‌کار برای چیرگی بر مشکل بیکاری و اشتغال دانش آموختگان کشاورزی، پیگیری برنامه‌های توسعه کشاورزی است، چراکه توسعه کشاورزی از اصلی‌ترین زمینه‌های توسعه اقتصادی هر کشوری است و همان‌گونه که یاداف (۲۰۱۶) باور دارد؛ بدون شک بخش کشاورزی نقش بی‌بدیلی در توسعه و پیشرفت اقتصادی ایفا می‌کند اما توسعه کشاورزی مستلزم بهره‌مندی از سرمایه‌های انسانی این بخش است که با انواع آموزش‌های ترویجی، فنی و حرفه‌ای و عالی توسعه‌یافته و در خدمت فرآیندهای توسعه این بخش قرار می‌گیرد. پس می‌توان آموزش کشاورزی را از پایه‌های اساسی توسعه کشاورزی پایدار به شمار

اشتغال و بیکاری از جمله چالش‌هایی است که در اقتصاد هر کشوری تأثیر بسزایی می‌گذارد. بیکاری یکی از بزرگ‌ترین مشکلاتی است که توازن اقتصادی جامعه را بر هم می‌زند و باعث بروز بحران‌های چندی در عرصه‌های اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی جامعه می‌شود. در عصر حاضر چالش اشتغال و بیکاری نه تنها یکی از مهم‌ترین مسایل اجتماعی روز جهان و کشور ما، به شمار می‌آید، بلکه با توجه به میزان رشد جمعیت در دو دهه گذشته می‌توان آن را مهم‌ترین چالش اجتماعی چند دهه آینده نیز به شمار آورد. عامل‌هایی چون افزایش جمعیت، کمبود سرمایه، عملکرد نامطلوب نظام آموزشی در تربیت نیروهای ماهر، نبود وجود طرح‌های کارآفرینی، پر شدن ظرفیت جذب نیرو در دستگاه‌های دولتی، واردات بی رویه و نبود زمینه‌های حمایت از تولیدکنندگان داخلی، افزایش جمعیت دانش‌جویان در به وجود آمدن مشکلات اشتغال و کارآفرینی کشور دخیل می‌باشند (زلیخایی و لطیفی، ۱۳۹۰). بیش‌تر کشورهای جهان با مسائل و مشکلات اشتغال درگیرند ولی تعدد عامل‌های بیکاری آفرین و ناشناخته بودن برخی از آن‌ها در کشورهای جهان سوم موجب پیچیده‌تر شدن موضوع شده است (رحمانی و نظری، ۱۳۸۲). با توجه به اهمیت اقتصادی و اجتماعی ایجاد اشتغال و کاهش بیکاری، شناسایی عامل‌های بیکاری به‌ویژه در بین جوانان و دانش آموختگان دانشگاهی بسیار مهم است. برای کاهش میزان بیکاری جوانان و دانش آموختگان، پیش از هر چیز بایستی عامل‌هایی را که سبب بروز چالش‌هایی برای ورود جوانان به بازار کار و پیدا کردن شغل مناسب و شایسته سطح تحصیلات و انتظارات آنان می‌شود را شناسایی کرد تا بتوان با شناخت بهتر و کامل‌تر، در جهت رفع آن‌ها اقدام‌های اثربخش و برنامه‌ریزی شده انجام داد (موحدی، ۱۳۹۶). لزوم توجه به اقدام‌هایی اثربخش برای کاهش بیکاری در کشور هنگامی روشن‌تر می‌شود که نگاهی به آمار اشتغال و بیکاری داشته باشیم؛

در بررسی آمار نیز همان‌گونه که بیان شد بخش خدمات بیش‌ترین فرصت اشتغال را برای دانش‌آموختگان آموزش عالی فراهم کرده است و بخش‌های صنعت و کشاورزی در ایجاد شغل چندان توفیق نداشتند (ده یوری و همکاران، ۱۳۸۷). برخی بر این باورند که در آموزش‌های کشاورزی باید افزون بر توسعه مهارت‌ها و دانش فراگیران، زمینه بهبود نگرش دانش‌جویان نیز فراهم شود (شفیعی و شعبانعلی، ۱۳۸۶). اغلب دانش‌آموختگان کشاورزی خود را برای استخدام در مؤسسه‌های دولتی و خصوصی و کار در مناطق شهری آماده می‌کنند. از سوی دیگر کسانی وارد دانشکده‌های کشاورزی می‌شوند که اغلب ساکن شهرها بوده و هیچ ارتباطی در گذشته با کشاورزی نداشته‌اند و تنها برای گرفتن مدرک دانشگاهی و بدون انگیزه کافی اقدام به انتخاب رشته‌های کشاورزی می‌کنند (تبرایی و قاسمی، ۱۳۸۵). این وضعیت در شرایطی است که روستا به‌عنوان بستر اصلی اشتغال دانش‌آموختگان کشاورزی دارای آرامشی است که در کنار مصونیت مالکیت زمین می‌تواند انگیزه خدمت در روستاها را فراهم آورد (مولان، ۲۰۱۰). افزون بر این، از منظر صاحب‌نظران مختلف ایجاد نگرش مثبت و افزایش گرایش دانش‌آموختگان رشته‌های کشاورزی به اشتغال در مناطق روستایی می‌تواند کارایی عملیاتی آنان را افزایش داده و کاهش بیکاری را به دنبال داشته باشد (تبرایی و قاسمی، ۱۳۸۵). اهمیت موضوع اشتغال دانش‌آموختگان به‌ویژه رشته‌های کشاورزی باعث شده است که تحقیقات مختلفی در این حوزه به انجام برسد که برخی از آن‌ها تمرکز ویژه‌ای بر اهمیت نگرش دانش‌جویان و دانش‌آموختگان در اشتغال در محیط روستایی و شغل کشاورزی دارد. هم‌چنین بررسی تحقیقات صورت گرفته در زمینه اشتغال دانش‌جویان و یا دانش‌آموختگان در شغل کشاورزی و محیط‌های روستایی نشان می‌دهد که در بیش‌تر موارد نگرش منفی نسبت به این امر یکی از بازدارنده‌های اصلی و از عمده‌ترین چالش‌های پیش روی نظام آموزش عالی کشاورزی است. در زمینه عامل‌های مؤثر بر نگرش به

آورد. در آموزش‌های کشاورزی باید افزون بر توسعه مهارت‌ها و دانش فراگیران، زمینه بهبود نگرش آنان نیز فراهم شود (شفیعی و شعبانعلی فمی، ۱۳۸۶) چرا که بنابر نظر آذربون و دایر (۲۰۰۰) نگرش در رفتار انسان نقشی تعیین‌کننده دارد و گرایش و تصمیم انسان در انجام دادن یا انجام ندادن هر کاری بدان وابسته است. نگرش، افزون بر تأثیرگذاری مستقیم روی عملکرد و کارایی دانش‌جویان، می‌تواند موفقیت آنان و هم‌چنین تا حدودی تأثیرگذاری بر کسب‌وکار آتی در مناطق روستایی را پیش‌بینی کند و معیاری برای سیاست‌گذاری در بخش کشاورزی باشد (نیک نامی، ۱۳۹۴). همان‌گونه که ظریفیان و همکاران (۲۰۱۴) اشاره کرده‌اند؛ بررسی نگرش به اشتغال از دو جنبه شایان اهمیت است. در وهله نخست، نگرش به‌عنوان یک متغیر مستقل علت مجموعه‌ای از رفتارهاست که به شکل انگیزه‌ای برای انجام کار تغییر شکل می‌دهد. مانند تأثیر نگرش بر رفتارهایی مانند رای دادن در یک نظام سیاسی. از جنبه دیگر نگرش به‌عنوان یک متغیر وابسته مطرح می‌شود و چگونگی شکل‌گیری آن نسبت به یک پدیده، خود متاثر از متغیرهایی دیگری رخ می‌دهد که در این تحقیق نیز این جنبه مورد بررسی قرار می‌گیرد.

این موضوع را به‌یقین می‌توان متذکر شد که دانشگاه‌های ایران در تربیت و آموزش متخصصان و حرفه‌گران در امر کشاورزی با مشکلی جدی روبه‌رو نیستند؛ مقاله‌های علمی منتشر شده در زمینه تحقیقات کشاورزی و پایان‌نامه‌ها و مقاله‌های دکتری دانش‌آموختگان این رشته خود مؤید این ادعاست؛ اما مسئله اصلی که پیش روی دانشگاه‌ها و به‌ویژه دانش‌آموختگان این رشته و دیگر رشته‌ها وجود دارد، نبود ظرفیت کافی برای جذب و به‌کارگیری این افراد است. زیرا آنان به‌عنوان بخش مهمی از جمعیت کشور سزاوار بهره‌مندی از امکانات رشد و تعالی‌اند و در قالب نیروی انسانی بالقوه، که در تامین نیروی انسانی موردنیاز سهمی بسزا دارند، شایسته توجه بیش‌تری هستند (مخت و همکاران، ۱۳۹۱).

رغبت جوانان روستایی به فعالیت کشاورزی می‌باشند.

بررسی نتایج تحقیق اسعدی و یعقوبی (۱۳۹۴) نشان داد، احساس ارزشمندی در روستا و گرایش اشتغال به کار در بخش کشاورزی نقش مثبتی در گرایش جوانان روستایی به سکونت و اشتغال در روستا داشته است. زلیخایی و لطیفی (۱۳۹۰) در تحقیق علمی خود به این نتیجه رسیدند، دانش جویان نگرش مثبتی نسبت به خوداشتغالی دارند. اکبری و همکاران (۱۳۸۸) نگرش دانش جویان کشاورزی نسبت به اشتغال در بخش کشاورزی را مورد بررسی قرار دادند و به این نتیجه رسیدند، علاقه‌مندی به مشاغل مرتبط با رشته‌های کشاورزی در بهبود آینده شغلی دانش جویان رشته‌های کشاورزی نقش دارد. درحالی که شفیع و شعبانعلی فمی (۱۳۸۶) با بررسی نگرش دانش جویان دختر و پسر نسبت به رشته کشاورزی نشان دادند رابطه بین متغیرهای ساعت‌های کار با رایانه توسط دانش جویان مورد بررسی و نگرش آنان نسبت به رشته کشاورزی منفی و معنی‌دار بود. یافته‌های تحقیق تبرایی و قاسمی (۱۳۸۵) نشان داد، بیش‌تر دانش جویان مورد بررسی علاقه‌مند به کار در مناطق روستایی بودند. هم‌چنین دوری از خانواده و پایین بودن سطح درآمد مهم‌ترین دلایل جذب نشدن دانش آموختگان کشاورزی به فعالیت در روستاها برشمرده شده است. داگلاس و همکاران (۲۰۱۷) در تحقیق خود نگرش جوانان را نسبت به کشاورزی مورد بررسی قرار دادند و نتیجه گرفتند که اگرچه بیش‌تر جوانان نگرش منفی نسبت به اشتغال در کشاورزی و محیط روستایی داشتند، اما ویژگی‌های اجتماعی-اقتصادی پاسخ‌گویان از جمله جنسیت، تجربه کار کشاورزی، مالکیت زمین، شغل خانواده و منبع درآمد متغیرهایی هستند که به‌طور معنی‌داری بر نگرش آنان تأثیر دارد. یاداف (۲۰۱۶) در پژوهشی با عنوان «نگرش دانش جویان نسبت به کشاورزی به‌عنوان یک شغل» به این نتیجه رسید که ۶۴ درصد پاسخ‌گویان نگرشی خنثی نسبت به اشتغال کشاورزی داشتند و ۲۴ درصد نیز دارای نگرش منفی و تنها ۱۲ درصد

اشتغال دانش جویان نیز، تاکنون پژوهش‌های مختلفی صورت گرفته است که در ادامه به برخی از آنان اشاره شده است.

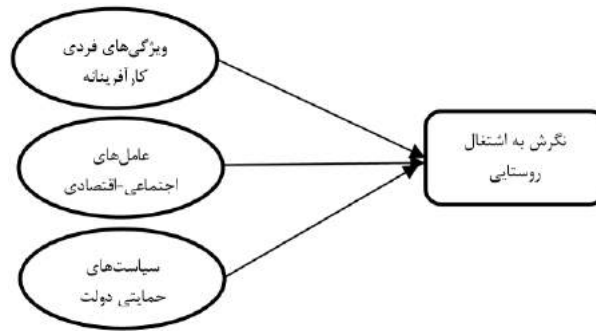
رضایی و همکاران (۱۳۹۶) در نتایج بررسی‌های خود دریافتند، رابطه معنی‌داری بین متغیرهای پیشینه کار در روستا، درآمد خانوادگی و محل سکونت با متغیر گرایش به اشتغال در روستا وجود دارد. در پژوهش موحدی (۱۳۹۶) که به بررسی بازدارنده‌های اشتغال دانش آموختگان کشاورزی اختصاص داشت، چالش‌های فردی و مهارتی چون نداشتن اعتمادبه‌نفس و روحیه کار از جمله عامل‌های بازدارنده اشتغال مطرح شد. یعقوبی و همکاران (۱۳۹۶) در تحقیقی نگرش منفی به روستا و امکان کسب موقعیت بالاتر در شهر را به‌عنوان یکی از بازدارنده‌های گرایش جوانان روستایی به شغل کشاورزی معرفی کردند. پورسعید و همکاران (۱۳۹۵) در بررسی خود به این نتیجه رسیدند، متغیرهای سن، عامل‌های ساختاری و سیاسی، اقتصادی و ویژگی‌های شخصیتی بیش‌ترین تأثیر را بر احتمال تصمیم‌گیری شغلی دانش آموختگان دارند. نتایج تحقیق کریمی و زمانی (۱۳۹۴) در مورد انگیزه خدمت دانش آموختگان کشاورزی دانشگاه شیراز برای خدمت در مناطق روستایی نشان داد، مردان به‌صورت معنی‌داری دارای انگیزه بیش‌تر برای خدمت در مناطق روستایی هستند. نتایج تحقیق دیگری در مورد عامل‌های فردی و زمینه‌ای مؤثر بر گرایش دانش جویان کشاورزی دانشگاه زنجان به اشتغال در مناطق روستایی نشان داد، بین متغیرهای زمینه‌ای جنس، سن، پیشینه کار در روستا، درآمد خانوادگی و پیشینه سکونت در روستا با گرایش به اشتغال در روستا رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد (بادسار و همکاران، ۱۳۹۴). نتایج تحقیق شمس و همکاران (۱۳۹۴) در مورد علل بی‌انگیزگی جوانان روستایی به اشتغال در بخش کشاورزی نشان داد، پرزحمت بودن حرفه کشاورزی در مقایسه با دیگر حرفه‌ها، کم‌درآمد بودن کشاورزی و نبود زمینه توجه کافی برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران به بخش کشاورزی و روستایی سه دلیل نخست نبود گرایش و

روستا و کشاورزی در سطح پایینی قرار دارد. لین (۲۰۰۶) در نتایج یک تحقیق با عنوان توانمندی شغلی در دانشگاه‌های خصوصی چین بیان می‌کند، در نظام آموزش عالی کشاورزی باید تأکید ویژه‌ای بر برنامه‌های کارآموزی، مهارت‌های عملی و مهارت‌های تخصصی وجود داشته باشد تا دانش‌جویان توان رقابت برای کسب مشاغل مختلف در بازار کار رقابتی را داشته باشند.

در جمع‌بندی مطالب باید نتیجه‌گیری کرد که یکی از عامل‌های ناپایداری روستایی و کشاورزی در کشور سطح پایین علاقه و نگرش جوانان نسبت به ماندگاری در این مناطق است. از آنجایی که زمینه هدف دانش‌جویان رشته‌های کشاورزی در محیط‌های روستایی و کشاورزی است، نبود زمینه اشتغال آنان در این محیط‌ها منجر به هدر رفت هزینه‌های گزاف آموزش عالی کشاورزی خواهد شد چراکه از تخصص و نیروی جوانی دانش‌جویان که در نهایت منجر به شکوفایی بخش خواهد شد استفاده چندانی نمی‌شود. از سوی دیگر همان‌گونه که بیان شد در حال حاضر مسئله نگرش دانش‌جویان رشته‌های کشاورزی نسبت به اشتغال در مناطق روستایی به‌عنوان یکی از مسایل مهم پیش روی نظام آموزش عالی کشور است. با توجه به تکمیل شدن پست‌های شغلی در نهادها و سازمان‌های دولتی و هم‌چنین افزایش روزافزون دانش‌آموختگان رشته‌های کشاورزی در دانشگاه‌ها، شایسته است نگرش دانش‌جویان دانشکده‌های کشاورزی در مقوله اشتغال به کار در مناطق روستایی مورد توجه ویژه‌ای قرار گیرد. نتایج بررسی منابع تحقیقاتی پیشین گویای اثربخشی سه عامل ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینانه، عامل‌های اقتصادی و اجتماعی و سیاست‌های حمایتی دولت بر نگرش به اشتغال دانش‌جویان کشاورزی است که در قالب الگوی نظری (نگاره‌ی ۱) نشان داده شده است. بنابراین هدف کلی این تحقیق را می‌توان واکاوی نگرش دانش‌جویان رشته‌های کشاورزی دانشگاه محقق اردبیلی نسبت به اشتغال در مناطق روستایی و عامل‌های مؤثر بر آن عنوان کرد.

دارای نگرش مثبت بودند و نیاز است تا نگرش منفی که جوانان نسبت به اشتغال کشاورزی دارند با اقداماتی تغییر پیدا کند چراکه آنان شایسته‌ترین عنصرها برای تغییر در بهره‌وری بخش کشاورزی می‌باشند. امانوئل و اولسینده (۲۰۱۶) نیز در پژوهش خود که روی جوانان کشور نیجریه انجام داده بود به این نتیجه رسیدند، اگر چه بیش‌تر پاسخ‌گویان، کشاورزی را به‌عنوان یک کسب‌وکار قبول دارند، اما اغلب نگرش منفی نسبت به کار در روستا و کشاورزی داشتند، چرا که آن را سخت و کم‌درآمد می‌پنداشتند. اولورونفمی و همکاران (۲۰۱۶) در تحقیقی در کشور نیجریه به این نتیجه رسیدند، متخصصان کشاورزی اغلب نگرشی منفی و نامناسب نسبت به کشاورزی به‌عنوان اشتغال داشتند. سلیمان بلو و همکاران (۲۰۱۵) در پژوهشی نگرش جوانان روستایی به کشاورزی را به‌عنوان یک شغل مورد بررسی قرار دادند و به این نتیجه رسیدند، هزینه تولید، نگرش جوانان نسبت به اشتغال کشاورزی را تحت تأثیر قرار می‌دهد و متغیرهایی مانند داشتن زمین، جنسیت، سن و وضعیت تاهل چندان تأثیری بر نگرش پاسخ‌گویان نداشته است.

نورانی (۲۰۱۵) در تحقیق خود که به بررسی نگرش جوانان روستایی کشور کنیا نسبت به کشاورزی به‌عنوان شغل اختصاص داشت به این نتیجه رسید که بیش‌تر جوانان روستایی نگرشی منفی نسبت به کشاورزی داشتند. ظریفیان و همکاران، (۲۰۱۴) نگرش دانش‌جویان کشاورزی نسبت به کار در محیط‌های روستایی را بررسی و نتیجه گرفت، دانش‌جویان کشاورزی علاقه متوسطی به کارکردن در مناطق روستایی دارند و میزان این علاقه در افرادی که ساکن روستا هستند بیش‌تر است. آبدو و سکوماده (۲۰۱۳) در تحقیق خود، تعیین‌کننده‌های انتخاب شغل کشاورزی در بین دانش‌جویان کشاورزی را در کشور نیجریه بررسی و به این نتیجه رسیدند، بیش‌تر پاسخ‌گویان، کشاورزی را به‌عنوان یک شغل فرعی در مقایسه با حرفه‌های دیگر در نظر می‌گیرند. ایبیتویه (۲۰۱۱) در تحقیقی دریافت که گرایش فعالیت‌های جوانان به اشتغال در

نگاره ۱- الگوی نظری تحقیق

جدول ۱- ضرایب پایایی ابزار تحقیق

متغیرها	شمار پرسش‌ها	کرونباخ	رتبای ترتیبی	میانگین واریانس استخراج‌شده (AVE)	پایایی ترکیبی (CR)
نگرش	۸	۰/۸۳	۰/۸۶	۰/۵۶	۰/۹۱
ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینانه	۲۱ گویه (۵ عامل)	۰/۷۶	۰/۸۰	۰/۵۲	۰/۹۰
عامل‌های اجتماعی-اقتصادی	۶	۰/۷۹	۰/۸۳	۰/۵۴	۰/۹۰
سیاست‌های حمایتی دولت	۵	۰/۸۸	۰/۹۱	۰/۵۰	۰/۸۹

روش‌شناسی

روش این تحقیق پیمایشی و از نوع توصیفی هم‌بستگی می‌باشد. جامعه آماری تحقیق دانش‌جویان رشته‌های کشاورزی دانشگاه محقق اردبیلی در دو مقطع کارشناسی (۸۲۲ نفر) و کارشناسی‌ارشد (۳۷۰ نفر) مشغول به تحصیل در سال تحصیلی ۹۶-۱۳۹۵ بود (N=۱۱۹۲) و حجم نمونه نیز از طریق فرمول کوکران (n=۱۴۳) نفر به دست آمد که برای کاهش درصد خطا به ۱۷۰ نفر افزایش پیدا کرد.

روش نمونه‌گیری، طبقه‌ای با انتساب متناسب نسبت به مقطع تحصیلی بوده است. ابزار تحقیق پرسش‌نامه‌ای بود که پس از طراحی و اصلاح‌های اولیه، روایی ظاهری آن توسط چندتن از اعضای هیئت علمی، گروه‌های مدیریت کشاورزی و مدیریت دانشگاه محقق اردبیلی به دست آمد. برای سنجش پایایی ابزار پژوهش در آزمون مقدماتی از ضریب آلفای کرونباخ و تتای ترتیبی استفاده شد. هم‌چنین در تعیین پایایی مدل از شاخص پایایی ترکیبی

(CR) بهره گرفته شده است که مقادیر بالای ۰/۷ نشان از پایداری درونی مناسب داده‌ها برای مدل اندازه‌گیری دارد. به منظور تعیین روایی سازه نیز شاخص میانگین واریانس استخراج‌شده (AVE) محاسبه شد که مقادیر بالای ۰/۵ نشان می‌دهد درصد مطلوبی از واریانس سازه مورد مطالعه تحت تأثیر نشانگرهای آن بوده است (جدول ۱). این شاخص نشان می‌دهد که چه درصدی از واریانس مؤلفه مورد بررسی تحت تأثیر نشانگرهای آن بوده است (فورنر و لارسر، ۱۹۸۱).

در این تحقیق برای سنجش نگرش دانش‌جویان نسبت به اشتغال از ۸ گویه در قالب طیف لیکرت (۱= خیلی کم تا ۵= خیلی زیاد) بهره گرفته شد و برای تقسیم‌بندی سطوح نگرشی از روش ISDM به ترتیب زیر استفاده شد:

$$A < \text{Mean} - \text{Sd} = \text{منفی}$$

$$B = \text{Mean} - \text{Sd} < B < \text{Mean}$$

$$C = \text{Mean} < C < \text{Mean} + \text{Sd}$$

$$D < \text{Mean} + \text{Sd} = \text{مثبت}$$

مورد بررسی، ۵۴/۷ درصد دختر و ۴۵/۳ درصد پسر بودند. ۶۲/۹ دانش‌جویان در مقطع کارشناسی و ۳۷/۱ درصد در مقطع ارشد در حال تحصیل بودند. بنابر نتایج، ۷۶/۵ درصد پاسخ‌گویان ساکن شهر و ۲۳/۵ درصد با میانگین ۲۰ سال، ساکن در روستاها بودند. در میان دانش‌جویان ۱۰ درصد متاهل و ۹۰ درصد مجرد بودند. هم‌چنین یافته‌ها نشان داد، شغل پدر ۴۴/۱ درصد از آنان آزاد، ۲۰/۵ درصد کشاورز،

تجزیه و تحلیل داده‌ها در دو بخش توصیفی و استنباطی با استفاده از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۳ و بسته نرم‌افزاری LISREL نسخه ۸/۵۴ برای تحلیل مسیر صورت پذیرفت.

یافته‌ها

نتایج به دست آمده نشان داد، میانگین سنی دانش‌جویان ۲۳ سال، جوان‌ترین آنان ۱۸ سال و مسن‌ترین ۴۳ سال سن داشتند. از لحاظ جنس افراد

جدول ۲- ویژگی‌های جمعیت شناختی پاسخ‌گویان

متغیر	طبقات	فراوانی	درصد	متغیر	طبقات	فراوانی	درصد
جنسیت	پسر	۷۷	۴۵/۳	وضعیت تاهل	مجرد	۱۵۳	۹۰/۰
	دختر	۹۳	۵۴/۷		متاهل	۱۷	۱۰/۰
درآمد خانوار	تایک میلیون تومان	۹۰	۵۲/۹	شغل پدر	جمع کل	۱۷۰	۱۰۰/۰
	یک تا دو میلیون تومان	۵۸	۳۴/۴		آزاد	۷۵	۴۴/۱
محل سکونت	بالای دومیلیون تومان	۲۲	۱۲/۹	کشاورز	کشاورز	۳۵	۲۰/۵
	جمع	۱۷۰	۱۰۰/۰		دولتی	۴۴	۲۵/۹
شهر	روستا	۱۳۰	۷۶/۵	مقطع تحصیلی	بازنشسته	۱۶	۹/۴
					جمع	۱۷۰	۱۰۰/۰
جمع	جمع	۱۷۰	۱۰۰/۰	ارشد	جمع	۱۷۰	۱۰۰/۰
					مقطع تحصیلی	۱۰۷	۳۷/۱
جمع	جمع	۱۷۰	۱۰۰/۰	کارشناسی	جمع	۱۷۰	۱۰۰/۰
					کارشناسی	۶۳	۶۲/۹

جدول ۳- دلایل انتخاب رشته کشاورزی در آزمون سراسری از نظر پاسخ‌گویان

گویه	میانگین*	انحراف معیار	CV
علاقه به رشته کشاورزی	۲/۷۹	۱/۳۹	۰/۴۹۸
رتبه پایین آزمون	۲/۷۴	۱/۴۸	۰/۵۴۰
مدرک‌گرایی	۲/۳۴	۱/۳۳	۰/۵۶۸

جدول ۴- ویژگی‌های فردی کارآفرینانه دانش‌جویان کشاورزی

گویه	میانگین*	انحراف معیار	CV
استقلال‌طلبی	۲/۹۹	۱/۱۸	۰/۳۹۴
انگیزه پیشرفت	۳/۳۳	۱/۳۵	۰/۴۰۵
ابتکار و نوآوری	۲/۳۳	۱/۰۹	۰/۴۶۷
عمل‌گرایی	۲/۵۷	۱/۲۴	۰/۴۸۲
خطرپذیری	۲/۴۲	۱/۲۳	۰/۵۰۸

۲۵/۹ درصد دولتی و ۹/۴ درصدشان بازنشسته بودند. میانگین درآمد ماهانه خانواده دانش جویان نیز نشان داد، ۵۲/۹ درصد آنان زیر یک میلیون تومان، ۳۴/۴ درصد بین یک میلیون و دو میلیون تومان و ۱۲/۹ درصد بالای دو میلیون تومان درآمد ماهانه داشتند. دلایل انتخاب رشته کشاورزی در آزمون سراسری از نظر دانش جویان در جدول ۳ درج شده است. بنابر نتایج، علاقه به رشته کشاورزی با ضریب تغییرات (۰/۴۹۸) بالاترین اولویت و رتبه پایین آزمون و مدرک‌گرایی دلایل بعدی انتخاب رشته کشاورزی در آزمون سراسری از نظر پاسخ‌گویان بود. باین حال میانگین کم‌تر از ۳ (متوسط) دانش جویان گویای علاقه به نسبت پایین آنان به کشاورزی بوده است. در جدول ۴ ویژگی‌های فردی کارآفرینانه دانش جویان کشاورزی مورد بررسی نشان داده شده

است. همان‌گونه که مشخص است در ۴ بعد از ابعاد مختلف شخصیت کارآفرینی دانش جویان نمره‌ای کم‌تر از سطح متوسط (۳) کسب کرده‌اند. از لحاظ ضریب تغییرات نیز «استقلال طلبی» بالاترین اولویت و «خطرپذیری» پایین‌ترین اولویت را کسب کرده است.

یکی دیگر از عامل‌های مهم مؤثر بر نگرش به اشتغال روستایی، سیاست‌های حمایتی دولت در جهت رونق اشتغال در این مناطق است. نتایج جدول ۶ نشان می‌دهد، از بین ۵ سیاست مورد پرسش، «اعطای تسهیلات بانکی و یارانه به مشاغل روستایی و کشاورزی» و «اولویت واگذاری زمین به دانش آموختگان رشته‌های کشاورزی در روستاها» با ضریب تغییرات ۰/۳۱۲ و ۰/۳۴۰ بالاترین اولویت را کسب کرد.

جدول ۵- اولویت‌بندی متغیرهای عامل‌های اجتماعی-اقتصادی مؤثر بر نگرش اشتغال به کار در مناطق روستایی

متغیر	میانگین*	انحراف معیار	ضریب تغییرات	اولویت
درآمد کم اشتغال به کار در مناطق روستایی	۲/۹۱	۱/۰۵	۰/۳۶۰	۱
کمبود امکانات رفاهی در روستاها	۲/۸۲	۱/۰۶	۰/۳۷۴	۲
نبود تناسب بین درس‌های دانشگاهی با مهارت‌های شغلی مورد نیاز بازار کار	۲/۷۱	۱/۰۷	۰/۳۹۴	۳
نبود منزلت اجتماعی مناسب	۲/۶۲	۱/۱۶	۰/۴۴۲	۴
کمبود وسیله نقلیه برای تردد از شهرها به روستاها	۲/۵۶	۱/۱۵	۰/۴۴۹	۵
دور شدن از خانواده	۲/۵۰	۱/۲۰	۰/۴۸۰	۶

جدول ۶- اولویت‌بندی سیاست‌های حمایتی دولت برای اشتغال‌زایی در مناطق روستایی

متغیر	میانگین*	انحراف معیار	ضریب تغییرات	اولویت
اعطای تسهیلات بانکی و یارانه به مشاغل روستایی و کشاورزی	۳/۸۷	۱/۲۱	۰/۳۱۲	۴
اولویت واگذاری زمین به دانش آموختگان رشته‌های کشاورزی در روستاها	۳/۹۷	۱/۳۵	۰/۳۴۰	۲
فراهم‌سازی زمینه برای تشکیل تعاونی‌های تولیدی در روستاها	۴/۰۳	۱/۳۸	۰/۳۴۲	۱
تشکیل واحدهای تولیدی زراعی کوچک در روستاها	۳/۹۵	۱/۴۱	۰/۳۵۶	۳
ارتباط رشته‌های کشاورزی با کارآفرینی و اشتغال‌زایی	۳/۴۹	۱/۳۵	۰/۳۸۶	۵

*طیف لیکرت: خیلی کم (۱) تا خیلی زیاد (۵)

جدول ۷- اولویت‌بندی نگرش دانش‌جویان کشاورزی نسبت به اشتغال به کار در مناطق روستایی

اولویت	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین*	معتبر
۲	۰/۳۵۴	۱/۰۶	۲/۹۹	کار در روستاها سبب افزایش تجربه عملی افراد می‌شود
۳	۰/۳۵۵	۱/۰۵	۲/۹۶	اشتغال در مناطق روستایی باعث بهره‌مندی از محیط‌زیست سالم‌تر می‌شود
۱	۰/۳۵۶	۱/۱۱	۳/۱۱	اشتغال به کار مرتبط با رشته کشاورزی در روستا باعث توسعه کشاورزی می‌شود
۴	۰/۴۱۵	۱/۱۵	۲/۷۷	ایجاد اشتغال در مناطق روستایی وظیفه دولت است*
۵	۰/۳۸۹	۱/۰۷	۲/۷۵	ایجاد کار در روستا موجب بهبود و پیشرفت صنایع تکمیلی و تبدیلی کشاورزی می‌شود
۷	۰/۳۸۹	۱/۰۴	۲/۶۷	اشتغال در مناطق روستایی باعث ایجاد فرصت‌های شغلی بیشتر می‌شود
۶	۰/۳۸۲	۱/۰۳	۲/۷۰	کشاورزی راهی برای اشتغال مولد است
۸	۰/۴۴۷	۱/۱۶	۲/۵۹	کار در روستا باعث رکود علمی می‌شود**

جدول ۸- توزیع فراوانی نگرش دانش‌جویان نسبت به اشتغال در مناطق روستایی

سطوح نگرش	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
نگرش منفی	۲۸	۱۶/۵	۱۶/۵
نگرش به نسبت منفی	۵۰	۲۹/۴	۴۵/۹
نگرش به نسبت مثبت	۶۱	۳۵/۹	۸۱/۸
نگرش مثبت	۳۱	۱۸/۲	۱۰۰/۰
جمع کل	۱۷۰	۱۰۰/۰	-

در این تحقیق برای سنجش نگرش دانش‌جویان نسبت به اشتغال در مناطق روستایی از مقیاسی با ۸ گویه بهره‌گرفته شد. همان‌طور که از نتایج جدول ۷ مشخص است، نگرش دانش‌جویان نسبت به اشتغال به کار در مناطق روستایی اغلب در سطح متوسط بوده است. بر پایه شاخص ضریب تغییرات به ترتیب سه گویه «کار در روستاها سبب افزایش تجربه عملی افراد می‌شود»، «اشتغال در مناطق روستایی باعث بهره‌مندی از محیط‌زیست سالم‌تر می‌شود» و «اشتغال به کار مرتبط با رشته کشاورزی در روستا باعث توسعه کشاورزی می‌شود» اولویت‌های بالاتری را کسب کردند. این نتیجه نشان می‌دهد، در صورت وجود بسترهای موردنیاز، انگیزه لازم برای دانش‌آموختگان رشته‌های کشاورزی به کار در مناطق روستایی و در پی آن بستر توسعه کشاورزی فراهم خواهد شد.

در این قسمت دسته‌بندی افراد برحسب نگرش به اشتغال در مناطق روستایی با استفاده از روش ISDM مشخص شد، ۱۶/۵ درصد از پاسخ‌گویان نگرش منفی، ۲۹/۴ درصد نگرش به نسبت منفی،

۳۵/۹ درصد نگرش به نسبت مثبت و ۱۸/۲ درصد نگرش مثبتی به این مهم داشتند (جدول ۸). در جدول ۹ نتایج به‌دست‌آمده از مقایسه نگرش افراد مورد بررسی نسبت به اشتغال در مناطق روستایی در گروه‌های مختلف آورده شده است. همان‌طور که قابل‌مشاهده است، نگرش مردان به اشتغال در مناطق روستایی به‌صورت معنی‌داری (۹۵ درصد) مساعدتر از زنان است. افزون بر این، دانشجویانی که محل سکونت آنان روستا است، به‌صورت معنی‌داری (۹۹ درصد) نگرش مثبت‌تری برای اشتغال به کار در روستاها نسبت به هم‌تایان شهری خود دارند. این در حالی است که میان دانش‌جویان مجرد و متأهل و هم‌چنین دانش‌جویان مقاطع کارشناسی و کارشناسی‌ارشد تفاوت معنی‌دار آماری مشاهده نشد. جدول شماره ۱۰ نشان می‌دهد، با افزایش درآمد خانواده، نگرش به اشتغال در مناطق روستایی به‌صورت معنی‌داری کاهش پیدا می‌کند. به‌عبارت‌دیگر، دانش‌جویان دارای خانواده‌های مرفه‌تر رغبت کم‌تری به اشتغال در روستاها از خود نشان می‌دهند. هم‌چنین، افرادی که مدت بیشتری در

در این قسمت دسته‌بندی افراد برحسب نگرش به اشتغال در مناطق روستایی با استفاده از روش ISDM مشخص شد، ۱۶/۵ درصد از پاسخ‌گویان نگرش منفی، ۲۹/۴ درصد نگرش به نسبت منفی،

روستاها اقامت داشتند و نیز دانشجویانی که علاقه بیشتری به رشته‌های کشاورزی ابراز داشته‌اند، نگرش مساعدتری به اشتغال در روستا داشتند. ضمن آن‌که متغیرهای سن و سطح تحصیلات افراد خانواده فاقد رابطه معنی‌دار با نگرش به اشتغال در مناطق روستایی بودند.

در نهایت در این پژوهش برای شناسایی عامل‌های مؤثر بر نگرش دانش‌جویان نسبت به کار در مناطق روستایی از مدل‌سازی معادله‌های ساختاری و برای ارزیابی برازش مدل اندازه‌گیری از شاخص‌های برازندگی مرتبط استفاده شد. به طور کلی برای ارزیابی مدل تحلیل عاملی تاییدی چندین مشخصه وجود دارد. در این پژوهش برای ارزیابی مدل تحلیل عاملی تاییدی مرحله اول از شاخص‌های کای اسکوئر (χ^2)، میانگین مجذور پس ماندها در

حالت استاندارد (SRMR)، شاخص نرم (هنجار) برازندگی (NFI)، شاخص نرم-نشده (هنجار نشده) برازندگی (NNFI)، شاخص برازندگی فزاینده (IFI)، شاخص برازندگی تطبیقی (CFI)، شاخص میزان انطباق (GFI) و شاخص بسیار مهم ریشه دوم برآورد واریانس خطای تقریب (RMSEA) استفاده شده است. همان‌طور که در جدول ۱۱ مشاهده می‌شود، با استناد به معیارهای پیشنهادی، همه شاخص‌ها تناسب مولفه‌های مورد سنجش برای تحلیل عاملی تاییدی را بیان کنند.

نگاره ۲، مدل تحلیل مسیر ساختاری عامل‌های مؤثر بر نگرش دانش‌جویان نسبت به اشتغال در مناطق روستایی را نشان می‌دهد. در ارتباط با تأثیر متغیرهای مستقل پژوهش بر متغیر نگرش به اشتغال

جدول ۹- مقایسه میانگین نگرش دانش‌جویان نسبت به اشتغال در مناطق روستایی

متغیر وابسته	متغیر مستقل	طبقات	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	آماره t	سطح معنی‌داری
نگرش به اشتغال در مناطق روستایی	جنسیت	پسر	۷۷	۲۹/۹۱	۴/۳۲	۲/۳۱	۰/۰۲۲*
		دختر	۹۳	۲۸/۷۸	۳/۷۲		
وضعیت تاهل	وضعیت تاهل	مجرد	۱۵۳	۲۹/۷۰	۳/۹۵	۰/۷۳۰	۰/۴۰۴
		متاهل	۱۷	۲۸/۸۱	۴/۷۰		
مقطع تحصیلی	مقطع تحصیلی	کارشناسی	۱۰۷	۲۹/۵۸	۳/۸۵	-۰/۰۷۳	۰/۹۴۰
		کارشناسی‌ارشد	۶۳	۲۹/۶۴	۳/۸۶		
محل سکونت	محل سکونت	شهر	۱۳۰	۲۹/۴۶	۴/۶۴	۴/۲۳	۰/۰۰۰**
		روستا	۴۰	۳۰/۱۶	۴/۱۸		

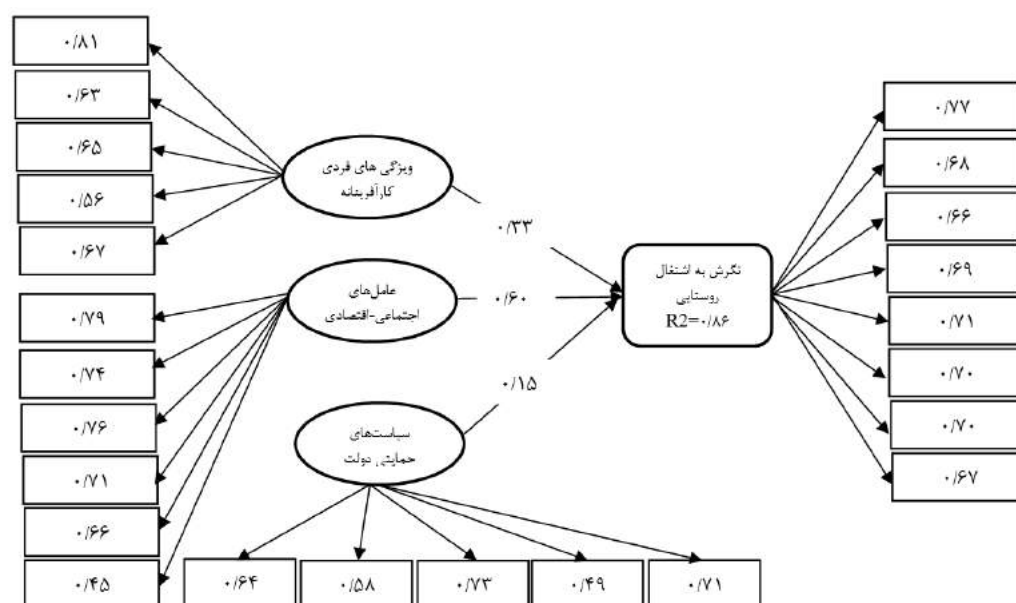
جدول ۱۰- هم‌بستگی بین برخی متغیرهای مستقل تحقیق و نگرش نسبت به اشتغال در مناطق روستایی

متغیر مستقل	نوع ضریب هم‌بستگی	ضریب هم‌بستگی	سطح معنی‌داری
سن	پیرسون	۰/۰۳	۰/۸۸۰
سطح تحصیلات افراد خانواده	اسپیرمن	-۰/۰۶۶	۰/۴۷۲
درآمد خانواده	اسپیرمن	-۰/۲۱۳*	۰/۰۲۲
مدت اقامت در روستا	پیرسون	۰/۲۳۳**	۰/۰۰۱
علاقه به رشته کشاورزی	اسپیرمن	۰/۳۶۵**	۰/۰۰۰

* و ** معنی‌داری در سطح ۹۵ و ۹۹ درصد

جدول ۱۱- شاخص‌های برازندگی مدل ساختاری (مدل تحلیل مسیر) عامل‌های مؤثر بر نگرش دانش‌جویان نسبت به اشتغال در مناطق روستایی

شاخص	حد مطلوب	مقدار گزارش‌شده
نسبت کای اسکوتر به درجه آزادی	کمتر از ۳	۲/۵۰
شاخص نرم شده برازندگی NFI	۰/۹ و بالاتر	۰/۹۳
شاخص نرم نشده برازندگی NNFI	۰/۹ و بالاتر	۰/۹۶
شاخص برازندگی فزاینده IFI	۰/۹ و بالاتر	۰/۹۶
شاخص برازندگی تطبیقی CFI	۰/۹ و بالاتر	۰/۹۶
شاخص برازندگی GFI	۰/۸ و بالاتر	۰/۸۲
میانگین مجذور پس‌مانده استاندارد شده SRMR	کمتر از ۱۰	۰/۰۷۱
ریشه دوم برآورد واریانس خطای تقریب، RMSEA	کمتر از ۰/۰۸	۰/۰۶۹

نگاره ۲- مدل ساختاری (مدل تحلیل مسیر) عامل‌های مؤثر بر نگرش دانش‌جویان نسبت به اشتغال در مناطق روستایی

روستایی می‌توان گفت که بین نگرش و ویژگی‌های فردی کارآفرینانه با ضریب مسیر ۰/۳۳ رابطه مثبت معنی‌دار در سطح یک درصد وجود دارد ($t=4/41$ و $1/96 <$ مدل تحقیق هم‌چنین نشان داد، بین عامل‌های اجتماعی و اقتصادی و نگرش با ضریب مسیر ۰/۶۰ رابطه مثبت معنی‌دار در سطح یک درصد وجود دارد ($t=6/64$ و $1/96 <$ بنابر نتایج، بین نگرش و سیاست‌های حمایت دولت برای اشتغال‌زایی در مناطق روستایی رابطه وجود دارد.

ضریب مسیر این رابطه ۰/۱۵ محاسبه شد ($t=2/36$ و $1/96 <$). درنهایت می‌توان بیان کرد، متغیرهای ویژگی‌های شخصی کارآفرینانه دانش‌جویان، عامل‌های اجتماعی و اقتصادی و سیاست‌های حمایتی دولت در مجموع توانسته‌اند، ۸۶ درصد از تغییرپذیری‌های متغیر نگرش نسبت به اشتغال در مناطق روستایی را پیش‌بینی کند.

بحث و نتیجه گیری

اشتغال دانش جویان و دانش آموختگان رشته‌های کشاورزی در مناطق روستایی به سادگی امکان پذیر نیست و مقدمات و فرایندهای بسیار پیچیده و زمان بری را نیاز دارد. نقطه سرآغاز این امر باید در وزارت جهاد کشاورزی و واحدهای وابسته رقم بخورد و مسئولان امر با ضروری دانستن این موضوع به جهت بهبود و ارتقا سطح کیفیت کشاورزی از یک سو و اشتغال زایی برای متخصصان کشاورزی از سوی دیگر به فراهم کردن این مهم همت بگمارند. اما باید توجه داشت که سازم آن‌ها و نهادهای دولتی توان کافی برای جذب و سازمان دهی خیل عظیم دانش آموختگان دانشگاهی را ندارند و بطور کلی منطقی هم به نظر نمی‌رسد که دولت به استخدام همه دانش آموختگان اقدام کند. یکی از راه‌های منطقی که می‌تواند از بار بیکاری دانش آموختگان رشته‌های کشاورزی بکاهد، به کارگیری آنان برای خدمت در روستاهاست. با این کار دولت می‌تواند به دو هدف عمده دست پیدا کند. یک، بهبود صنعت و تولیدات کشاورزی و دو، کاهش خیل عظیم بیکاران تحصیل کرده در رشته‌های کشاورزی. همان‌گونه که نیک نامی (۱۳۹۴) باور دارد در حال حاضر شاهد بالا رفتن سن کشاورزان و گرایش ضعیف جوانان به اشتغال در این بخش هستیم و با ادامه این روند در آینده‌ای نه چندان دور، با فرسایش نیروی انسانی بخش کشاورزی رو به رو خواهیم بود. با این حال اجرای هر برنامه‌ای برای بهبود ورود جوانان و دانش آموختگان رشته‌های کشاورزی به اشتغال در این بخش منوط به اصلاح نگرش آنان به این زمینه است. اگرچه دانش آموختگان جوان و متخصص می‌توانند یک منبع انسانی ارزشمند برای توسعه بخش کشاورزی و روستایی به شمار آیند، اما مادامی که نگرش دانش آموختگان به اشتغال کشاورزی و محیط‌های روستایی منفی باشد، اجرای هر برنامه‌ای نمی‌تواند اثربخشی لازم را داشته باشد. با توجه به این مهم هدف اصلی این تحقیق، بررسی نگرش دانش جویان رشته‌های کشاورزی نسبت به اشتغال به

کار در مناطق روستایی و شناسایی عامل‌های مؤثر بر آن بود.

نتایج این تحقیق توصیفی که از بین ۱۷۰ نفر از دانش جویان رشته‌های کشاورزی دانشگاه محقق اردبیلی صورت پذیرفت نشان داد که نزدیک به ۵۵ درصد از افراد مورد بررسی دارای نگرش به نسبت مثبت و مثبت نسبت به اشتغال در مناطق روستایی بودند و حدود ۴۵ درصد هم نگرش به نسبت منفی و منفی در این زمینه داشتند. این نتیجه با یافته‌های تحقیق رضایی و همکاران (۱۳۹۶) که در آن ۴۰ درصد از دانش جویان کشاورزی دانشگاه زنجان گرایشی در حد زیاد برای اشتغال در روستاها داشتند، هم‌سو بود. در حالی که نتیجه به دست آمده با نتایج تحقیق تبرایی و قاسمی (۱۳۸۵) که در آن تأکید شده است که افراد مورد بررسی (دانش جویان کشاورزی دانشگاه فردوسی مشهد) نگرش شناختی، عاطفی و رفتاری مساعدی نسبت به اشتغال در مناطق روستایی ندارند مغایر بود. در تحقیق ایبیتویه (۲۰۱۱) و آبدو و سکوماه (۲۰۱۳) نیز نگرش جوانان به شغل کشاورزی منفی بود. باید یادآوری کرد که یکی از مهم‌ترین عوامل منفی در نگرش نسبت به کشاورزی در بین دانش جویان این نکته است که کشاورزی فعالیتی است با درآمد به نسبت پایین و سطح معیشت ناکافی. همان‌گونه که آبدو و سکولاده (۲۰۱۳) باور دارند جلب توجه دانش جویان به کشاورزی بزرگ‌مقیاس و تجاری و تشویق آنان به فعالیت در این مقیاس و سطح می‌تواند نگرش آنان به شغل کشاورزی را به نحو چشمگیری بهبود بخشد. هم‌چنین رستمعلی زاده و همکاران (۱۳۹۲) باور دارند که درآمد افراد عامل بسیار تاثیرگذاری بر اشتغال روستایی است و جوانانی که میزان درآمدشان پایین‌تر است بیش‌تر گرایش به ترک روستا دارند تا ماندگاری در آن.

نتایج تحقیق نشان داد که نزدیک به ۸۰ درصد از دانش جویان مورد بررسی در مناطق شهری ساکن هستند و تنها ۲۰ درصد در مناطق روستایی زندگی می‌کنند. این امر را می‌توان به نحوی دارای دو جنبه مثبت و منفی ارزیابی کرد. زرافشانی و همکاران

بادسار و همکاران (۱۳۹۴) و تیرابی و قاسمی (۱۳۸۵) با این نتیجه هم‌سو و یافته تحقیقات سلیمان بلو و همکاران (۲۰۱۵) با این مهم مغایر بود، تحقیق رستمعلی زاده و همکاران (۱۳۹۲) و ایبیتویه (۲۰۱۱) نیز گویای تفاوت بین دو گروه دختران و پسران نسبت به شغل کشاورزی بود و نگرش مثبت‌تر گروه پسران بود. باید یادآوری کرد که یافته این حاضر در شرایطی است که درصد بالایی از دانش‌جویان رشته‌های کشاورزی را دختران تشکیل می‌دهند و شرایط سخت کار در بخش کشاورزی و روستایی از یک‌سو و نگرش منفی‌تر آنان ضرورت توجه به تعیین سهمیه به سود پسران روستایی را مطرح می‌سازد چراکه حضور گسترده دختران در رشته‌های کشاورزی تنها به امید گرفتن مدرک شاید راه‌گشای برنامه‌های توسعه جامعه روستایی و بخش کشاورزی نباشد.

از لحاظ وضعیت تاهل نیز در این تحقیق بین دو گروه مجرد و متأهل اختلاف معنی‌دار آماری مشاهده نشد و این یافته با نتایج تحقیق تیرابی و قاسمی (۱۳۸۵) و حجازی و سعدی (۱۳۷۷)، سلیمان بلو و همکاران (۲۰۱۵) همخوان است. مشخص شد که بین مقاطع مختلف تحصیلی از لحاظ نگرش به کار در مناطق روستایی اختلاف معنی‌داری وجود نداشت. این نتیجه مغایر با تحقیق تیرابی و قاسمی (۱۳۸۵) و همسان با نتایج تحقیق حجازی و سعدی (۱۳۷۷) بود. در تحقیق سلیمان بلو و همکاران (۲۰۱۵) نیز مشاهده شد که پاسخ‌گویانی با سطح تحصیلات بالاتر نگرش منفی‌تری نسبت به اشتغال کشاورزی داشتند. نتایج تحلیل هم‌بستگی در این تحقیق نیز گویای رابطه منفی معنی‌دار بین درآمد خانواده و نگرش به اشتغال در مناطق روستایی بود. این در حالی است که یافته‌های تحقیق رضایی و همکاران (۱۳۹۶)، بادسار و همکاران (۱۳۹۴) و کومار و کومار (۲۰۱۲) حکایت از رابطه مستقیم عامل درآمد با گرایش به اشتغال در روستاها داشت. هماهنگ با یافته‌های بادسار و همکاران (۱۳۹۴)، حجازی و سعدی (۱۳۷۷)، تیرابی و قاسمی (۱۳۸۵)، کومار و کومار (۲۰۱۲) بین مدت اقامت در روستا با نگرش رابطه

(۲۰۱۴) باور دارند وجود بیش‌تر دانش‌جویان شهری ممکن است به دلیل علاقه بیش‌تر آنان به کار در محیط‌های روستایی و کشاورزی ربط داشته باشد و این امر در نهایت باعث جذب آنان در شغل‌های مرتبط با مناطق روستایی شود. از سوی دیگر اگر انتخاب رشته‌های کشاورزی ناشی از ناآگاهی دانش‌جویان و یا اجبار به انتخاب آنان باشد، می‌توان نسبت بالای جمعیت آنان را به‌عنوان یک عامل منفی در نظر گرفت. از این‌رو نتایج آزمون‌های مقایسه‌ای نشان داد، دانش‌جویان ساکن در روستا نگرش بهتری به اشتغال در مناطق روستایی داشتند. یافته‌های تحقیق ظریفیان و همکاران (۲۰۱۴)، ایبیتویه (۲۰۱۱)، رضایی و همکاران (۱۳۹۶)، بادسار و همکاران (۱۳۹۴)، تیرابی و قاسمی (۱۳۸۵) نیز مؤید همین نتیجه است. با توجه به سطح متوسط علاقه دانش‌جویان به کار در محیط‌های روستایی، نظام آموزش عالی کشاورزی کشور باید بستر مناسبی برای توسعه، انگیزه و علاقه این سرمایه‌های انسانی فراهم آورد. این در حالی است که شمار شایان توجهی از دانش‌جویان مورد بررسی، اطلاع کافی پیش از ورود به دانشکده کشاورزی نداشتند. آگاهی کامل پیش از ورود به دانشگاه و تحصیل در رشته‌های کشاورزی باعث می‌شود دانش‌جویان نگرش مثبتی به این رشته پیدا کنند. این آگاهی نیز می‌تواند از طریق نظام آموزش عالی کشور و وزارت جهاد کشاورزی و بهره‌گیری از رسانه‌های جمعی مانند اینترنت، تلویزیون، رادیو، روزنامه‌ها و مجله‌ها ایجاد شود. در همین راستا آبدو و سکوماده (۲۰۱۳) باور دارند که ایجاد انگیزه و بهبود نگرش به شغل کشاورزی باید در سنین پایین به‌ویژه در مقاطع تحصیلی ابتدایی و راهنمایی رخ دهد تا فراگیران به اهمیت کشاورزی از آغاز به تحصیل پی برده و روحیه و نگرش آنان برای اشتغال در این حوزه آماده و مثبت شود.

در این تحقیق دانش‌جویان پسر به‌صورت معنی‌داری نسبت دانش‌جویان دختر نگرش مساعدتری به اشتغال در مناطق روستایی ابراز کردند. یافته‌های پژوهش کریمی و زمانی (۱۳۹۴)،

روستایی دارد. درآمد کم در مناطق روستایی یکی از عمده‌ترین دلایل مهاجرت و نداشتن گرایش جوانان به زندگی در مناطق روستایی است. زرافشانی و همکاران (۲۰۱۴) در همین راستا باور دارند دانش‌جویان در صورتی که درآمد حداقلی از کار روستایی به دست نیاورند حاضر به اشتغال در این مناطق نیستند.

بنابر نتایج، وجود سیاست‌های حمایتی دولت از اشتغال روستایی تأثیر معنی‌داری بر نگرش دانش‌جویان دارد. این نتایج هم‌سو با یافته‌های رستمعلی زاده و همکاران (۱۳۹۲)، اکبری و همکاران (۱۳۸۸) و شفیعی و شعبانعی فمی (۱۳۸۶) می‌باشد. در تحقیق یعقوبی و همکاران (۱۳۹۶) نیز مهم‌ترین بازدارنده گرایش جوانان روستایی به شغل کشاورزی جذابیت پایین کشاورزی و نبود تسهیلات کافی برای اشتغال بود و رستم‌علی زاده و همکاران (۱۳۹۲) در نتایج تحقیق خود بیان کردند، کمبود امکانات رفاهی، کمبود امکانات بهداشتی، کمبود امکانات آموزشی و فرهنگی، نبود شغل مناسب و مشکلات کاری، کمبود وسیله حمل‌ونقل و حاصل خیز نبودن زمین‌های کشاورزی مهم‌ترین عامل‌های گریز جوانان از جامعه‌های روستایی است.

لازم به یادآوری است که توجه بیشتر به توسعه مناطق روستایی توسط دولت و ایجاد شرایط مساعد برای زندگی با توجه به محروم بودن مناطق روستایی از امکانات، می‌تواند به‌عنوان یک عامل داخلی در جذب جوانان به اشتغال روستایی سودمند و مؤثر واقع شود.

در آخر بنابر نتایج یادشده پیشنهادهای زیر ارایه می‌شود؛

- استفاده از جوانان روستایی تحصیل کرده به‌عنوان مسئولان و رابط‌های دولتی در مناطق روستایی باعث خواهد شد که انگیزه جوانان روستایی برای تحصیل در رشته‌های کشاورزی افزایش پیدا کند.

- بیش‌تر دانش‌جویان نگرش متوسطی نسبت به اشتغال به کار در مناطق روستایی داشتند، براین پایه لازم است برنامه‌های آموزشی دانشکده‌های کشاورزی

مثبت معنی‌داری وجود داشت. هم‌چنین مشخص شد که دانش‌جویان علاقه‌مند به رشته کشاورزی، نگرش بهتری هم به اشتغال در بخش کشاورزی و محیط‌های روستایی داشتند. این یافته با نتایج تحقیق حجازی و سعدی (۱۳۷۷) هم‌سو بود. گرایش کم‌تر خانواده‌های با سطح بالاتر درآمد و امکان سرمایه‌گذاری گویای این است که این خانواده‌ها کشاورزی را شغلی از جنبه‌های اقتصادی درخور فرزندان خود نمی‌دانند. بنابراین در برنامه‌های ارائه‌شده باید تمرکز ویژه‌ای بر ظرفیت و قابلیت‌های اقتصادی بالای شغل کشاورزی به‌ویژه برای خانواده‌ها داشت.

نتایج معادله‌های ساختاری نشان داد، ویژگی‌های فردی کارآفرینانه (انگیزه پیشرفت، استقلال‌طلبی، خطر (ریسک) پذیری، ابتکار و نوآوری و عمل‌گرایی) رابطه مثبت و معنی‌داری با نگرش به اشتغال روستایی دانش‌جویان دارد. این یافته با تحقیق کومار و کومار (۲۰۱۲) هم‌سو بود. هم‌چنین بادسار و همکاران (۱۳۹۴) باور دارند که یکی از راهکارهای اصلی که می‌تواند سرمایه‌گذاری‌های کلان صورت گرفته در آموزش عالی کشاورزی را دوباره به چرخه تولید بازگرداند؛ توجه به افزایش گرایش دانش‌جویان رشته‌های کشاورزی به اشتغال در روستا مبتنی بر بهبود سطح قابلیت‌های کارآفرینی آنان است. تحقیقاتی دیگری نیز این مهم را مدنظر قرار داده‌اند به‌طوری‌که موحدی و همکاران (۲۰۱۳) هم‌سو با نتایج این تحقیق گزارش کردند، بین ویژگی‌های کارآفرینانه دانش‌جویان و گرایش آنان به کار در بخش کشاورزی و خوداشتغالی رابطه مثبت معنی‌داری وجود دارد. این امر نشان دهنده اهمیت پرورش ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینانه در بین دانش‌جویان است که درنهایت باعث نگرش مثبت‌تر آنان به کار در محیط‌های کشاورزی می‌شود. در همین راستا نتایج تحقیق یوسفی محمدی و همکاران (۱۳۹۶) نشان داد، تقویت ویژگی‌های فردی کارآفرینانه سبب توسعه کارآفرینی دانش‌جویان کشاورزی می‌شود.

بنابر یافته‌ها عامل‌های اجتماعی و اقتصادی نیز تأثیر معنی‌داری بر نگرش به اشتغال در مناطق

- نتایج بررسی‌ها نشان می‌دهد، یکی از دلایل گرایش نداشتن دانش‌جویان و دانش‌آموختگان به اشتغال در بخش کشاورزی و محیط‌های روستایی این است که آنان بر این باورند در محیط‌های روستایی امکانات اولیه زندگی فراهم نمی‌باشد. بنابراین لازم است با اجرای برنامه‌های توسعه روستایی و بهبود امکانات و زیرساخت‌های معیشتی این مناطق، نگرش آنان را به این امر تغییر داد.

- با توجه به درصد بالای دانش‌جویان شهری نسبت به روستایی و نگرش و علاقه کم‌تر آنان به اشتغال پس از تحصیل در روستاها، ضرورت دارد برای پذیرش دانش‌جو در دانشکده‌های کشاورزی دولتی، سهمیه ویژه‌ای برای روستازادگان همراه با تضمین‌های حمایتی برای کار در مناطق روستایی برای آنان در نظر گرفته شود.

- با توجه به تأثیر مثبت ویژگی‌های کارآفرینانه بر نگرش دانش‌جویان به اشتغال تاکید می‌شود با آموزش‌های همگانی به نهادهای اجتماعی از جمله خانواده و نهادهای آموزشی، آن‌ها را نسبت به پرورش ویژگی‌های کارآفرینی تقویت کنند. همچنین در دانشگاه‌ها می‌توان با ایجاد مراکز در جهت افزایش دسترسی به کارآفرینان کارآموده و مشاوره با آنان، وجود مشوق‌ها و معافیت‌های مالیاتی برای دانش‌جویان با روحیه کارآفرینی، حمایت مالی از افراد کارآفرین و پرداخت وام‌های درازمدت کم‌بهره در جهت راه‌اندازی کسب و کارها، واگذاری فضا و امکانات موجود در مراکز دانشگاهی به دانش‌جویان کارآفرین و درنهایت برگزاری دوره‌های کارآفرینی برای بروز ویژگی‌های کارآفرینانه و شکوفای شدن شخصیت کارآفرینانه اقدام کرد.

مورد تجدیدنظر قرار گیرد تا ضمن بهبود نگرش دانش‌جویان، آنان بتوانند پس از پایان تحصیلات از دانش و مهارت کسب‌شده در فعالیت‌های کشاورزی در مناطق روستایی استفاده کنند.

- ارائه آموزش‌های لازم در مقطع دبیرستان به دانش‌آموزان تا افراد بر پایه علاقه خود برای دانشگاه انتخاب رشته کنند. در این صورت افراد علاقه‌مند فرصت بهتری برای انتخاب و تحصیل در رشته کشاورزی را پیدا خواهند کرد.

- ضرورت دارد با افزایش ارتباط بین دانشگاه و مراکز کاری، گرایش دانش‌جو به اشتغال در بخش کشاورزی بیش‌تر شود چراکه هرچه فرصت‌های شغلی بخش کشاورزی بیش‌تر باشد، نگرش دانش‌جویان به این امر نیز مثبت‌تر خواهد شد.

- کمبود درآمد، ضعف زیرساخت‌ها و امکانات رفاهی در روستا از جمله دلایل نبود نگرش مثبت دانش‌جویان نسبت به کار در مناطق روستایی، اجرای سیاست‌های اشتغال‌زایی دولت در مناطق روستایی و ارائه امکانات، تسهیلات، اعتبارات و دیگر حمایت‌های لازم برای دانش‌آموختگان کشاورزی که گرایش به کار در مناطق روستایی دارند می‌تواند باعث شکوفایی مناطق روستایی، کاهش مهاجرت به شهرها و جلوگیری از بروز بحران‌های اجتماعی و درنهایت ایجاد اشتغال پایدار برای دانش‌آموختگان شود. بنابراین تاکید می‌شود، دولت، سازمان‌های غیرانتفاعی و خیریه و دیگر نهادهای مسئول توسعه کشاورزی و روستایی مشوق‌های لازم از جمله اعتبارات بانکی، تسهیلات، نهادهای یارانه‌ای و خدمات ترویجی را برای حمایت از دانش‌آموختگان کشاورزی و بهبود نگرش آنان ارائه دهند.

منبع‌ها

- اسعدی، ص. و یعقوبی، ج. (۱۳۹۴)، سنجش گرایش جوانان روستایی به سکونت در روستا و عوامل مؤثر بر آن در روستاهای قصر شیرین؛ فصل‌نامه روستا و توسعه، سال ۱۸، شماره ۴، صص ۱۶-۱.
- اکبری، ا. موحدی، ر. کوچکیان، ج. (۱۳۸۸). بررسی نگرش دانش‌جویان کشاورزی نسبت به اشتغال در بخش کشاورزی (مطالعه موردی: دانشگاه بوعلی سینا همدان). مجله پژوهش‌های آموزش و ترویج کشاورزی، سال ۲، شماره ۴، صص ۱۰۲-۹۱.

- بادسار، م.، صفا، ل.، و فتاحی، س. (۱۳۹۴). تأثیر عامل‌های فردی و زمینه‌ای بر گرایش دانش‌جویان کشاورزی دانشگاه زنجان نسبت به اشتغال در روستا. فصل‌نامه پژوهش مدیریت در آموزش کشاورزی. ۳۲، ص ۱۳۶-۱۲۳.
- پورسعید، ع.، بابایی، ر.، اشراقی سامانی، ر. (۱۳۹۵). بررسی عامل‌های تاثیرگذار بر تصمیم‌گیری شغلی دانش‌آموختگان کشاورزی دانشگاه‌های شهرستان ایلام. فصل‌نامه پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی، شماره ۳۸، ص ۴۰-۳۰.
- تبرایی، م.، و قاسمی، م. (۱۳۸۵). بررسی نگرش دانش‌جویان کشاورزی به اشتغال در مناطق روستایی و عوامل مؤثر بر آن، مطالعه موردی: دانشکده کشاورزی دانشگاه فردوسی مشهد در سال تحصیلی ۸۳-۱۳۸۲. مجله علوم کشاورزی و منابع طبیعی سال ۱۳، شماره ۲، ص ۱۳۴-۱۳۳.
- حجازی، ی.، و سعدی، ح. (۱۳۷۷). سنجش گرایش دانش‌جویان دانشکده کشاورزی دانشگاه تهران به کار در مناطق روستایی، نشریه علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران، ص ۴۹-۴۰.
- ده یوری، س.، فرج‌اله حسینی، ج.، و حسینی، م. (۱۳۸۷). بررسی وضعیت اشتغال فارغ‌التحصیلان تحصیلات تکمیلی رشته‌های کشاورزی دانشگاه تهران (پردیس کرج). فصل‌نامه تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران. ۳۹ (۱)، صص ۱۳۱-۱۲۳.
- رحمانی، ر.، و نظری، ع. (۱۳۸۲). چالش‌های نظام آموزش عالی در ارتباط با اشتغال فارغ‌التحصیلان، اولین همایش اشتغال و نظام آموزش عالی کشور، ص ۲۳-۱.
- رستمعلی زاده، و.، قاسمی اردهایی، ع.، رستمی، ن. (۱۳۹۲). عوامل مؤثر بر ماندگاری جوانان روستایی مطالعه موردی: شهرستان اهر. فصل‌نامه پژوهش‌های روستایی، ۴ (۳)، ص ۵۳۴-۵۰۵.
- رضائی، ر.، بادسار، م.، قاسمی، م.، و فتاحی، س. (۱۳۹۶). نقش میانجی عوامل فردی و محیطی بر تمایل به اشتغال دانش‌جویان کشاورزی دانشگاه رنجان. فصل‌نامه تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران. ۴۸ (۲)، ص ۶۵-۵۵.
- زلیخایی، ل.، و لطیفی، س. (۱۳۹۰). بررسی نگرش دانش‌جویان علمی - کاربردی جهاد کشاورزی استان همدان نسبت به خود اشتغالی. همایش ملی اشتغال دانش‌آموختگان کشاورزی و منابع طبیعی، ص ۱۵۴-۱۴۵.
- شفیعی، ف.، و شعبانعلی فمی، ح. (۱۳۸۶). بررسی نگرش دانش‌جویان رشته‌های کشاورزی نسبت به اشتغال در بخش کشاورزی، مطالعه موردی پردیس کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه تهران. انجمن جمعیت‌شناسی ایران، ۴ (۲)، ص ۱۹۲-۱۷۳.
- شمس، ع.، قدیمی، م.، میرک زاده، ع.ا.، و هوشمندان مقدم فرد، ز. (۱۳۹۴). دلایل بی انگیزگی جوانان روستایی به اشتغال در بخش کشاورزی (مورد مطالعه: شهرستان بوئین زهرا). فصل‌نامه تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران، ۴۶ (۴)، ص ۸۶۳-۸۵۳.
- علی بیگی، ا. و بارانی، ش. (۱۳۸۹). اشتغال‌پذیری رشته‌های کشاورزی از دیدگاه دانش‌جویان. تعاون، ۲۱ (۲)، ص ۴۸-۲۲.
- کاظم‌پور، م. (۱۳۹۳). وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی. گزارش خبرنگار دانشگاهی خبرگزاری دانش‌جویان ایران (ایسنا)، بیکارترین و پرکارترین رشته‌ها در ایران، قابل دسترس در: <http://www.bargharshad.ir>
- کریمی، و.، و زمانی، غ. (۱۳۹۴). انگیزه دانش‌آموختگان کشاورزی دانشگاه شیراز برای خدمت در مناطق روستایی. فصل‌نامه پژوهش مدیریت در آموزش کشاورزی، ۳۳، ص ۵۵-۴۷.

گلباز، ش. و یعقوبی، ج. (۱۳۹۴). سنجش توان‌مندی شغلی دانش‌آموختگان مقطع کارشناسی کشاورزی و راهکارهای بهبود آن از دیدگاه دانشجویان کارشناسی‌ارشد دانشگاه زنجان. تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران، ۴۶ (۲)، ص ۳۱۸ - ۳۱۱.

مخت، س.، باقری، ا. و شعبانعلی فمی، ح. (۱۳۹۱). بررسی نگرش جوانان روستایی شهرستان گنبد کاووس نسبت به اشتغال در بخش کشاورزی. فصل‌نامه روستا و توسعه، ۱۵ (۴)، ص ۱۱۵-۱۳۶.

مرکز آمار ایران. (۱۳۹۶). آمار شاغلان بخشهای مختلف اقتصادی کشور، قابل دسترس در: www.amar.org.ir

موحدی، ر. (۱۳۹۶). بازدارنده‌های اشتغال دانش‌آموختگان کشاورزی. فصل‌نامه پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی، شماره ۴۱، ص ۷۹-۹۴.

موحدی، ر. اکبری، ر. یعقوبی فرانی، ا. خداوردیان، م. (۱۳۸۹). راهکارهای بهبود وضعیت اشتغال دانش‌آموختگان رشته‌های کشاورزی (مطالعه موردی دانشگاه بوعلی سینا همدان)، مجله پژوهش‌های ترویج و آموزش کشاورزی، ۳ (۴)، ص ۸۶-۹۸.

نیک نامی، م. (۱۳۹۴). ویژگی‌های اجتماعی-اقتصادی مؤثر بر نگرش جوانان روستایی استان سمنان نسبت به اشتغال در فعالیتهای کشاورزی. فصل‌نامه روستا و توسعه، ۱۸ (۲)، ص ۱۵۲-۱۲۹.

یعقوبی، ج.، اسعدی، ص.، یزدان پناه، م. (۱۳۹۶). شناسایی عاملهای مشوق و بازدارنده گرایش جوانان روستایی به شغل کشاورزی در روستاهای قصرشیرین. فصل‌نامه پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی، شماره ۴۰، ص ۳-۱۴.

یوسفی محمدی، م.، گلی، ف.، موحدی، ر. (۱۳۹۶). تحلیل عوامل فردی و محیطی مؤثر بر توسعه کارآفرینی دانش‌جوین کشاورزی دانشگاه بوعلی سینا. فصل‌نامه پژوهش‌های ترویج و آموزش کشاورزی، ۱۰ (۳)، ص ۴۱-۵۳.

Adebo, G. M., & Sekumade, A. B. (2013). Determinants of career choice of Agricultural profession among the Students of the Faculty of Agricultural Sciences in Ekiti State University, Nigeria. *Journal of agricultural extension and rural development*, 5 (11): 249-255.

Douglas, K., Singh, A.S., Zvenyika, K.R. (2017). Perceptions of Swaziland's Youth towards Farming: A Case of Manzini Region. *Forestry Research and Engineering: International Journal*, Volume 1 Issue 3, DOI: 10.15406/freij.2017.01.00014

Emmanuel, F. O., & Olaseinde, A. T. (2016). Assessing the Future of Agriculture in the Hands of Rural Youth in Oriade Local Government Area of Osun State, Nigeria. *International Journal of Agricultural Extension*, 4 (2). Chicago

Ibitoye, J. (2011). Attitude of youths towards career in agriculture in Kogi state, Nigeria. *International Journal of Applied Engineering Research*, 6 (14): 1683-1693.

Kumara, S. A. and Kumar, Y. (2012). Entrepreneurial competencies and its relation to self-employment intentions among engineering and business students: A comparative case study. *The IUP Journal of Entrepreneurship Development*, 3, 60- 76.

Lin, J. (2006). "Employment and China's private universities: Key concerns". *International Higher Education Newsletter*, 42 (1), pp 1-28.

Movahedi, R., Latifi, S., & Sayyar, L. Z. (2013). The factors affecting agricultural students' attitude towards self-employment and entrepreneurship. *International Journal of Agriculture and Crop Sciences*, 5 (16), 1813.

Mullan, K., Grosjean, P., & Kontoleon, A. (2011). Land tenure arrangements and rural-urban migration in China. *World Development*, 39 (1), 123-133.

Noorani, M. (2015). To Farm or Not to Farm? Rural Youth Perceptions of Farming and their Decision of Whether or Not to Work as a Farmer: A Case Study of Rural Youth in Kiambu County, Kenya (Doctoral dissertation, Université d'Ottawa/University of Ottawa).

Olorunfemi, O. D., Oladipo, F. O., Oladele, T. O., & Oladele, O. I. (2016). Attitude of agricultural professionals towards their wards taking agriculture as a career in Kwara State, North Central Nigeria. *South African Journal of Agricultural Extension*, 44 (2): 186-194.

Osborne, E., W. & Dyer, J. E. (2000). Attitudes of Illinois agriscience students and their parents toward agriculture and agricultural education programs. *Journal of Agricultural Education*, 41 (3): 50-59.

Suleiman Bello, A. R., Allajabou, H. A., & Baig, M. B. (2015). Attitudes of rural youth towards agriculture as an occupation: A case study from Sudan. *International Journal of Development and Sustainability*, 4 (4): 415-424.

Yadav, A. (2016). Attitude of Students towards Agriculture as a Profession. *International Journal of Agricultural Science and Research (IJASR)*, Vol. 6, Issue 6, Dec 2016, 177-182

Zarifian, S., Ahmadi, S., & Rahimi, A. (2014). Measuring Attitude of Agriculture Students toward Working in Rural Areas. *Singaporean Journal of Business, Economics and Management Studies*, 2 (11), 118-124.

The Investigation of Attitudes of Agricultural Students of Mohagheh Ardabili University towards Occupation in Rural Areas and Factors Affecting

O. Jamshidi¹, A. Bondori², A. Bagheri³, A. Norozi⁴, and S. M. J. Sobhani⁵

1- Ph.D of Agricultural Development of University of Tehran, Expert of Imam Khomeini Higher Education Center, Agricultural Research, Education and Extension (AREEO), Karaj, Iran.

2- MSc Student of Agricultural Management, University of Mohagheh Ardabili, Ardabil, Iran.

3- Associate Professor, Department of Water and Agricultural Management, University of Mohagheh Ardabili, Ardabil, Iran.

4- Faculty Member of Imam Khomeini Higher Education Center, Agricultural Research, Education and Extension (AREEO), Karaj, Iran.

5- Ph.D of Agricultural Extension and Education, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran.

Abstract

Regarding the importance of employment in the rural areas, as one of the most important policies in agricultural higher education programs, nevertheless a significant proportion of graduated does not involve in rural activity. So this study was aimed to investigate the attitudes of agricultural students towards occupation in rural areas. In terms of goal, data collection and data analysis the study was an applied, survey and correlation- descriptive research respectively. The target population consisted of agricultural students of the University of Mohagheh Ardabili in the 2016-2017 educational year (N=1192). Sample size determined using Cochran formula as 170 people and stratified random sampling method was used as a sampling method. The main research instrument was questionnaire which its validity confirmed by the panel of expert and reliability approved by AVE with the value of 0.50 to 0.56 and CR coefficient with a value of 0.80 to 0.91. The results indicated that almost 55% of respondents had the positive and relatively positive attitude towards occupation in rural areas. Also based on comparative analysis significant differences were found regarding gender and living place in term of attitude as boys and rural students had more favorite attitudes towards occupation in rural areas. Based on correlational analysis there were a significant statistical relationship between families' income, years of living in rural areas and students' interest with attitude. The results of structural equation modeling (SEM) also showed that three factors of entrepreneurial individual characteristics, social and economic factors, and government supportive policies directly explained about 86 percent of variance in dependent variable of attitudes toward occupation in rural areas.

Index Terms: attitudes toward rural occupation, entrepreneurial individual characteristics, social and economic factors, supportive policies.

Corresponding Author: O. Jamshidi

Email: jamshidi.omid65@ut.ac.ir

Received: 17/01/2018;

Accepted: 14/05/2018